

Petr Sokol: Čtyřicátníci jdou k moci

03.Června 2010
www.reflex.cz
03.06.2010

Západní Evropou se valí politická vlna, která do čela vlád vynáší čtyřicátníky. Po britských Davidu Cameronovi a jeho náměstkovi Nicku Cleggovi míří do čela nizozemské vlády Mark Rutte.

Rutteho strana VVD se na české politické scéně nejvíce podobá ODS. Prosazuje úspornou hospodářskou politiku a důraz na individuální svobodu. Kromě populistů má navíc nejpřísnější postoj k otázkám přistěhovalectví.

LIBERÁL

Bývalý vrcholový manažer potravinářské firmy Unilever Mark Rutte (43) skládá reparát za volby před čtyřmi lety, kdy už byl v čele strany, ale příliš neuspěl. Viníkem tehdejšího volebního neúspěchu nebyla ani tak jeho osobnost, ale spíše vnitřní poměry liberálů. Stranu, která nese jméno Lidová strana pro svobodu a demokracii (VVD), rozkládal spor mezi ekonomicky liberálním křídlem a konzervativněpopulistickým proudem.

V čele prvního stál Rutte, druhé ztělesňovala populární a přísná ministryně pro přistěhovalectví Rita Verdonková.

Rutte vyhrál vnitrostranické hlasování o předsedovi, Verdonková zase získala více voličských preferencí. Celkově VVD kvůli nejednotě oslabila a otevřela cestu velké koalici, jejíž únorový rozpad vedl k nynějším, "mírně" předčasným volbám. Od roku 2006 se ale Rutteho strana změnila a sjednotila: Verdonkovou nechal Rutte vyloučit a další populistu, Geert Wilders, odešel sám. Oba si založili své strany a začali liberálům protiimigrační kartou odčerpávat voliče.

NOVÁ TAKTIKA

V posledních týdnech se ale trend obrátil a pravicoví liberálové z VVD vévodí průzkumům. Rutte vděčí za tento vzestup zejména svému umu v předvolebních debatách, kdy trochu opakuje taktiku britského liberála Nicka Clegga, takže představuje svou stranu jako alternativu ke dvěma velkým stranám - křesťanským demokratům premiéra Balkenendeho (CDA) a jejich koaličním souputníkům ze sociálně demokratické Strany práce (PvdA).

Rozpad Balkenendeho velké koalice, v níž jako třetí účinkovala malá protestantská Křesťanská unie (CU), přinesl letos v únoru požadavek sociálních demokratů, aby země stáhla vojáky z Afghánistánu. Obě velké strany se zejména chtěly zbavit odpovědnosti za velkou koalici.

POTTEROVA POTRHLOST

Premiér Balkenende (54), přezdíváný pro svůj vzhled Harry Potter, věřil, že v předčasných volbách lehce porazí sociální demokraty, protože ty velká koalice u voličů více poškozovala. Jenže sociální demokraté bleskově vystřídali lídra a do čela strany se překvapivě postavil populární amsterodamský starosta Job Cohen (62).

Volání po změně vedení zesílilo v reakci na tah soupeře i v křesťanské demokracii, ale "korunní" princ strany, ministr dopravy a vodních cest Camil Eurlings, se překvapivě rozhodl stáhnout v necelých čtyřiceti letech z politiky a Balkenende se pokusí uspět počtvrté ve volbách. Jeho specialitou je fakt, že se mu každá z jeho tří koalic vždy rozpadla před koncem řádného funkčního období.

JOBOVA ZVĚST

Nástup amsterodamského starosty znamenal oslabení zejména pro odpůrce islamizace země Geerta Wilderse a jeho Stranu svobody (PVV). Wildersova strana byla v okamžiku vyhlášení voleb vůbec nejpobulárnější. Jenže od té doby padá a nyní by měla podle průzkumů jen 19 křesel ze 150 a skončila by až čtvrtá. Wildersovi se tak zřejmě rozplývá premiérský sen. Za poklesem jeho popularity je nejenom fakt, že v kampani dominují ekonomická témata, ale také skutečnost, že v jeho straně se poprvé projevila nejednota. Jeden z poslanců kritizoval vnitřní poměry: třeba fakt, že Wilders je jediným členem PVV, může tak rozhodovat sám úplně o všem.

ZVÍŘATA V PARLAMENTU

Nizozemský volební systém nemá žádnou omezující procentní hranici, a proto umožňuje, aby do dolní komory parlamentu vstoupila strana, která překročí 0,75 procenta hlasů. To vede k situaci, kdy se do parlamentu dostávají i velmi malé strany.

Za příklad může sloužit světová rarita v podobě Strany zvířat. Jejím příznivcům se zdálo, že zelení málo hájí práva zvířat, a proto založili novou stranu, která má v parlamentu dva zástupce a nyní je pravděpodobně obhájí. V zemi už ale zaznívá volání po zavedení pětiprocentní hranice, jak ji známe z našich voleb. Ta by "zvířata" z nizozemského parlamentu v budoucnu odstranila.

Zatím ale platí současný zákon, který dále štěpí parlament. Podle průzkumů se doposud zdá, že nebude moci vzniknout většinová koalice z méně než čtyř stran. Pokud Rutte udrží náskok až do voleb, bude si moci vybrat mezi spoluprací s křesťanskými demokraty a Wildersovými populisty nebo fialovou koalicí, jak se v Nizozemsku nazývá spolupráce modrých liberálů s červenou Stranou práce a levicovými liberály ze strany D'66. K oběma variantám ale bude asi potřebovat ještě aspoň jednu malou stranu.

Zemi každopádně čekají dlouhé koaliční rozhovory.

Reflex 22/2010